

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků v senátě složeném z předsedy Josefa Fialy, soudce Jiřího Zemánka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele **V. L.**, zastoupeného JUDr. Ing. Zdeňkem Kiesewetterem, advokátem, sídlem Nad Šárkou 766/58, Praha 6 – Dejvice, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. srpna 2018, sp. zn. 67 To 274/2018, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 18. června 2018, sp. zn. 22 Nt 33/2018, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 9**, jako účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení předmětu řízení

1. Stěžovatel napadl rozhodnutí obecných soudů specifikovaná v návěti tohoto nálezu, a to s tvrzením, že jimi obecné soudy porušily jeho ústavně zaručená základní lidská práva a svobody dle čl. 14 odst. 3, čl. 36 odst. 1, čl. 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6, 8 a 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

II. Posouzení splnění procesních předpokladů řízení

2. Ústavní stížnost byla podána v zákonné lhůtě, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou advokátem na základě plné moci pro zastupování v tomto řízení před Ústavním soudem, proti pravomocným rozhodnutím orgánů veřejné moci po vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv stěžovatele, které mu zákon poskytuje, a byly k ní připojeny kopie obou napadených usnesení. Splňuje tedy všechny procesní náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a Ústavní soud se jí tedy může zabývat z věcného hlediska.

III. Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

3. Stěžovatel byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 (dále jen „nalézací soud“) ze dne 17. 5. 1999, sp. zn. 4 T 175/98 (dále jen „odsuzující rozsudek“), uznán vinným ze spáchání trestného činu loupeže dle § 234 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v tehdy platném a účinném znění (dále jen „trestní zákon“), a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce dvou let a dle § 57 odst. 1 a 2 trestního zákona k trestu vyhoštění na dobu neurčitou. Uložení tohoto trestu odůvodnil nalézací soud v podstatě jen tím, že se

stěžovatel dopustil na území České republiky závažného trestného činu a že každý stát má zájem chránit si suverenitu svého území. Stěžovatel se proti odsuzujícímu rozsudku nalézacího soudu odvolal, nicméně jeho odvolání Městský soud v Praze zamítl usnesením ze dne 30. 6. 1999 č. j. 5 To 308/99-138 (dále jen „usnesení o odvolání“). Jak Ústavní soud zjistil z vyžádaného spisu, žádné bližší odůvodnění toho, proč byl trest uložen na dobu neurčitou, rozsudek ani usnesení o odvolání neobsahují. Stěžovatel trest odnětí svobody řádně vykonal a po svém propuštění z jeho výkonu opustil území České republiky.

4. Dne 27. 2. 2018 podal stěžovatel žádost k nalézacímu soudu o upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění, ale nalézací soud usnesením ze dne 5. 3. 2018 sp. zn. 4 T 175/98 tuto žádost zamítl. Stěžovatel podal proti tomuto usnesení stížnost, již zamítl svým usnesením ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 67 To 118/2018, Městský soud v Praze (dále jen „stížnostní soud“).

5. Tato rozhodnutí, která stěžovatel svou ústavní stížností nenapadá, byla odůvodněna tím, že podle § 350h odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, je možno rozhodnout o upuštění od výkonu trestu vyhoštění jen tehdy, nastanou-li po vyhlášení rozsudku skutečnosti, které by jinak bránily uložení tohoto trestu. Žádný z těchto důvodů, vypočtených v § 80 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), však ve stěžovatelově věci po vyhlášení odsuzujícího rozsudku nevznikl.

6. Dne 14. 3. 2018 tak stěžovatel podal k nalézacímu soudu žádost o zahlázení odsouzení dle § 364 odst. 1 trestního řádu. Nalézací soud tuto žádost zamítl napadeným usnesením dle § 105 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku *a contrario* ve spojení s § 364 odst. 1 trestního řádu. Nalézací soud své napadené rozhodnutí odůvodnil tím, že jelikož stěžovateli byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou, nemohla uplynout zákonem stanovená lhůta tří let pro zahlázení odsouzení. Připustil sice, že trestní zákoník zná případy, v nichž je možno zahladit odsouzení i před uplynutím zákonné lhůty, nicméně uzavřel, že k tomu se vyžaduje prokázání velmi dobrého chování odsouzeného, tedy prokázání, že v chování odsouzeného jsou kladné prvky vynikající nad průměr, což ve stěžovatelově případě zjištěno nebylo. Pouhý závěr, že v jeho chování nebyly zjištěny nedostatky, dle nalézacího soudu nepostačuje.

7. Stěžovatel proti napadenému usnesení nalézacího soudu podal stížnost, kterou zamítl svým napadeným usnesením stížnostní soud. V odůvodnění tohoto rozhodnutí stížnostní soud připustil, že u stěžovatele je zjevné řádné chování, nicméně ztotožnil se s nalézacím soudem v tom, že aplikace § 105 odst. 3 trestního zákoníku vyžaduje něco více než řádný život a že v případě stěžovatele nebylo zjištěno nic, co by svědčilo o jeho velmi dobrém chování. Stížnostní soud proto nemohl rozhodnout jinak než soud nalézací.

8. K tomu stížnostní soud doplnil, že vnímá komplikovanost situace pro stěžovatele, který již řadu let žije řádným životem, nicméně původ komplikací dle stížnostního soudu sahá až k samotnému uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou odsuzujícím rozsudkem a následky uložení tohoto trestu jsou dle stížnostního soudu v řízení o zahlázení odsouzení v podstatě neřešitelné. Stížnostní soud vysvětlil, že nyní nemůže přezkoumávat uložený trest vyhoštění, přičemž poukázal na to, že stěžovatel proti odsuzujícímu rozsudku ani

nepodal dovolání. Přihlédl rovněž k tomu, že stěžovatelem spáchaný trestný čin byl poměrně závažný a že uvedl-li stěžovatel, že trváním trestu vyhoštění je ohrožena jeho obchodní činnost v jiných členských státech Evropské unie, pak stížnostní soud upozornil, že pro jiné členské státy není vyžadován bezvýjimečný respekt k označení stěžovatele za nežádoucího cizince Českou republikou. Je věcí každého členského státu Evropské unie, jak rozhodne o pobytu stěžovatele na svém území.

IV. Argumentace stěžovatele a vyjádření dalších účastníků řízení

9. Stěžovatel po obligátní rekapitulaci průběhu předchozího řízení před obecnými soudy a vyjádření respektu k postavení Ústavního soudu jakožto orgánu ochrany ústavnosti, nikoliv i zákonnosti, nejprve shrnuje svou osobní situaci. Stěžovatel se dopustil trestné činnosti, za niž mu byl uložen trest vyhoštění, ve věku 24 let, tedy před více než dvaceti lety. Dnes žije na Ukrajině, má rodinu, vychovává nezletilého syna O., žije řádným životem, nebyl trestán za žádnou další trestnou činnost ani proti němu není vedeno trestní řízení, stará se o svou rodinu a žíví se jako osoba samostatně výdělečně činná v oblasti přípravy a prodeje bylinných čajů. Při této své podnikatelské činnosti obchoduje i se subjekty ze států Evropské unie, přičemž uložený trest vyhoštění na dobu neurčitou ho velmi značně v této činnosti omezuje, neboť mu brání se zúčastňovat jednání v členských státech Evropské unie, zejména v Polsku. Napadeným rozhodnutím obecných soudů pak stěžovatel vytýká: 1) nepřiměřenost uloženého trestu vyhoštění a její nezhojení obecnými soudy a 2) nezohlednění reflexe viny stěžovatelem.

10. Ad 1) stěžovatel namítá, že již při uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou obecné soudy nerespektovaly účel uložení takového trestu, neboť tento trest byl pro něj nepřiměřený, on ho však přesto respektoval. Ohledně nepřiměřenosti uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou stěžovatel odkázal na závěry nálezu sp. zn. I. ÚS 4503/12 ze dne 11. 6. 2014 (N 119/73 SbNU 827) a rozsudku velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 18. 10. 2006 ve věci *Üner proti Nizozemí*, stížnost č. 46410/99. Tuto nepřiměřenost nezhojily ani obecné soudy v řízení o zahlazení odsouzení. Stěžovatel žije již dvě desetiletí řádným životem v plném souladu s právním řádem, stará se vzorně o svou rodinu atd., přičemž obecné soudy nijak nevysvětlily, co přesně by po stěžovateli k naplnění podmínek pro aplikaci § 105 odst. 3 trestního zákoníku vlastně požadovaly.

11. Ad 2) stěžovatel brojí proti tomu, že obecné soudy, zejména soud stížnostní, nijak nebraly zřetel k tomu, že stěžovatel přijal svou vinu za spáchaný trestný čin, plně se k ní doznal a respektoval veškerá omezení daná výrokem o trestu. Stížnostní soud mu nyní vytýká, že se měl před dvaceti lety bránit cestou mimořádných opravných prostředků, což však stěžovatel tehdy neučinil právě proto, že svůj trest přijal. Nemohl tehdy ani předpokládat, že jej bude uložený trest omezovat ještě po dvaceti letech.

12. Ústavní soud si vyžádal spisový materiál, z nějž ověřil průběh předchozích řízení před obecnými soudy tak, jak je uvedeno v části III. tohoto nálezu, a vyzval nalézací i stížnostní soud jakožto účastníky řízení k případnému vyjádření. Této možnosti využil pouze stížnostní soud, který však zcela odkázal na odůvodnění svého napadeného rozhodnutí, nad jehož rámec nic nového neuvedl. Ústavní soud proto v rámci prevence

zbytečných průtahů v řízení před Ústavním soudem ani nezaslal toto vyjádření stížnostního soudu stěžovateli na vědomí a k případné replice.

V. Posouzení Ústavním soudem

13. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nacházejí mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavním pořádkem, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystríhat svévole a bedlivě dbát mezi svých pravomocí, svěřených mu Ústavou. Jinak by popřel samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelů. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, musí ústavní stížnost odmítnout dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. V nynějším případě však Ústavní soud neshledal důvod pro takový postup.

14. Po seznámení se s obsahem napadených rozhodnutí a argumentací stěžovatele a vyjádřením stížnostního soudu dospěl Ústavní soud k názoru, že nyní posuzovaná věc nepostrádá ústavněprávní rovinnou, neboť její jádro tkví v tom, zda stěžovatel vůbec měl možnost domoci se ukončení výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou a případně jakým způsobem. Tato problematika souvisí z ústavněprávního hlediska především s otázkou přiměřenosti zásahu do ústavně zaručených základních lidských práv a svobod (zde zejména práva na svobodu pobytu dle čl. 14 odst. 1 Listiny), šetření jejich podstaty a smyslu dle čl. 4 odst. 4 Listiny a zákonného trestu dle čl. 39 Listiny.

15. Ústavní soud si proto musel položit následující otázky: za prvé, zda účinná ochrana ústavně zaručených základních lidských práv a svobod stěžovatele vyžaduje, aby měl možnost předčasného ukončení výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou pro dosažení účelu trestu, tedy zejména pro dovršení nápravy pachatele za současné absence rizika pro obecné zájmy v případě jeho návratu do České republiky; pokud ano, pak za druhé, zda stěžovatel mohl dosáhnout ukončení výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou prostřednictvím žádosti o zahlazení odsouzení; jestliže je odpověď kladná, pak za třetí, zda o jeho žádosti obecné soudy rozhodly ústavně konformním způsobem, a jestliže je odpověď na druhou otázku záporná, pak za čtvrté, zda měl stěžovatel možnost domoci se tohoto výsledku jiným způsobem.

V.1. K první otázce

V.1.1. Obecná východiska

16. Ve své dřívější judikatuře se Ústavní soud vyjádřil k trestu vyhoštění na dobu neurčitou tak, že tento trest v této výměře sám o sobě není neústavní, neboť z Listiny

nelze dovodit ústavně zaručené základní právo cizince na návrat do České republiky, z níž byl vyhoštěn, přičemž tento druh trestu v této výměře klade důraz na ochranu společnosti oproti nápravě pachatele, což je dáno i ryze praktickými důvody, spočívajícími v nesnadné možnosti kontrolovat chování odsouzeného po provedení vyhoštění v cizí zemi [nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 9. – pozn. všechna zde uváděná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná rovněž z webové stránky <https://nalus.usoud.cz>]. Ústavní soud však ani v tomto svém nálezu neztratil ze zorného pole skutečnost, že doživotní omezení osobní svobody jednotlivce bez možnosti jejího opětovného nabytí je z ústavněprávního hlediska značně problematické (srov. bod 8. odkazovaného nálezu).

17. Právo na vstup či návrat cizince do určité konkrétní země nevyplývá ani z Úmluvy. K tomu srov. např. rozsudek ESLP ze dne 28. 6. 2011 ve věci *Nunez proti Norsku*, č. stížnosti 55597/09, bod 66.; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 18. 10. 2006 ve věci *Üner proti Nizozemí*, č. stížnosti 46410/99, bod 54.; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 23. 6. 2008 ve věci *Maslov proti Rakousku*, č. stížnosti 1638/03, bod 68.; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 13. 12. 2012 ve věci *De Souza Ribeiro proti Francii*, č. stížnosti 22689/07, bod 77.; či rozsudek ESLP ze dne 2. 8. 2011 ve věci *Boultif proti Švýcarsku*, č. stížnosti 54273/00, bod 39. (pozn. - všechna zde citovaná rozhodnutí ESLP jsou dostupná z webové stránky <https://hudoc.echr.coe.int>).

18. To však neznamená, že by uložení trestu vyhoštění obecně a na dobu neurčitou zvláště bylo díky tomu na libovůli trestních soudů. U usazeného cizince trest vyhoštění vždy představuje zásah do jeho práva na rodinný a soukromý život dle čl. 8 Úmluvy, a tedy musí být proporcionální ve vztahu ke sledovanému účelu (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 3. 10. 2014 ve věci *Jeunesse proti Švýcarsku*, č. stížnosti 12738/10, bod 104.; rozsudek ESLP ze dne 27. 10. 2005 ve věci *Keles proti Německu*, stížnost č. 32231/02, bod 54.; či rozsudek ESLP ze dne 30. 6. 2015 ve věci *A. S. proti Švýcarsku*, č. stížnosti 39350/13, bod 45.; či rozsudek ESLP ze dne 1. 12. 2016 ve věci *Salem proti Dánsku*, č. stížnosti 77036/11, bod 82.). Samotný tento trest i Ústavní soud označil za zásah do svobody jednotlivce ve smyslu čl. 1 Listiny, nicméně za zásah oprávněný [srov. nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 9].

19. Aby takovým byl, je tak již při jeho ukládání třeba z hlediska proporcionality a subsidiarity trestní represe zvažovat 1. povahu a závažnost činu, 2. možnost nápravy konkrétního pachatele, 3. jeho poměry, zejména co se týče sociálních, kulturních a rodinných vazeb v České republice a v zemi, kam má být vyhoštěn, a 4. prognózu rizika ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu pachatelem po jeho možném návratu do České republiky, přičemž tato kritéria musí být promítnuta i do odůvodnění odsuzujícího rozsudku ukládajícího trest vyhoštění na dobu neurčitou [srov. nález sp. zn. I. ÚS 4503/12 ze dne 11. 6. 2014 (N 119/73 SbNU 827)]. Při ukládání tohoto druhu trestu v této výměře je tak z ústavněprávního hlediska třeba významně akcentovat možnost nápravy pachatele [srov. k tomu již nález sp. zn. II. ÚS 178/98 ze dne 21. 4. 1999 (N 57/14 SbNU 27)]. Tyto závěry rezonují i v judikatuře obecných soudů (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1056/2014, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 11 Tdo 899/2016).

20. To však neznamená, že by se ochrana ústavně zaručených základních lidských práv a svobod koncentrovala toliko k okamžiku ukládání tohoto trestu, a tedy že jeho výkon by se z ní mohl zcela vymykat. Ani výkon trestu vyhoštění na dobu neurčitou nesmí totiž být v rozporu s ústavními zásadami přiměřenosti omezení těchto práv a svobod [nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 17.]. Ústavní soud k trestu vyhoštění na neurčito ukládanému podle trestního zákona ve znění platném a účinném ke dni 31. 12. 1997, podle nějž nebylo možno uložit trest vyhoštění jinak než na dobu neurčitou, a to dokonce v době, kdy ani trestní řád neobsahoval možnost upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu, dovodil, že taková právní úprava nevzbuzuje pochybnosti o své ústavní konformitě, a tedy nezavdává důvod k podání návrhu plénu dle § 78 odst. 2 zákona o Ústavním soudu [nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), body 8. a 9.], přičemž vyzdvihl, že ochrana společnosti je u trestu vyhoštění na dobu neurčitou zdůrazněna oproti nápravě pachatele [nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 23.]. Jedním dechem však dodal, že za mimořádných okolností může být další výkon trestu vyhoštění protiústavní, a to např. v případech mimořádné humanitární situace v zemi, kde odsouzený pobývá, či jeho zdravotního stavu [nález sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), body 19. a 20.].

V.1.2. Aplikace obecných východisek na nynější věc

21. Námitkou 1), specifikovanou výše sub 10., se Ústavní soud nemůže zabývat, neboť její obsah směřuje proti uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou, ačkoliv v nynější věci stěžovatel napadá až s dvacetiletým odstupem rozhodnutí o nezaházení jeho odsouzení k tomuto trestu. Proti usnesení o odvolání, případně ve spojení s odsuzujícím rozsudkem, přitom stěžovatel nebrojil ústavní stížností. Námitka 1) je tedy opožděná.

22. Jako *obiter dictum* musí však Ústavní soud vyjádřit svůj podiv nad tím, že stížnostní soud stěžovateli vytkl, že proti usnesení o zamítnutí jeho odvolání stěžovatel nepodal dovolání. Stěžovatel byl totiž pravomocně odsouzen v roce 1999, přičemž dovolání bylo jako mimořádný opravný prostředek do trestního řádu zavedeno až jeho novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002. Stěžovatel tak zjevně proti tomuto usnesení dovolání podat nemohl. Nepodal však proti němu ani ústavní stížnost, v čemž mu nic nebránilo, a zbavil se tak možnosti přezkumu své argumentace vztahující se k nepřiměřenosti uloženého trestu vyhoštění na dobu neurčitou Ústavním soudem.

23. Nemožnost brojit nyní proti uložení trestu ovšem neznamená, že je Ústavnímu soudu upřeno zabývat se i stěžovatelovou nemožností dosáhnout předčasného ukončení výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou v rámci vykonávacího řízení, což je zjevně cílem, kterého stěžovatel nejrůznějšími procesními cestami usiluje dosíci. V nynější věci, na rozdíl od případu řešeného nálezem sp. zn. III. ÚS 3101/13, byl stěžovateli uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou již za časové působnosti trestního zákona, která umožňovala uložení tohoto druhu trestu v sazbě jednoho roku až deseti let, nebo na dobu neurčitou, a to: „*S přihlédnutím ke stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, možností nápravy a poměrům pachatele a ke stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu*“.

24. Zákonodárce tak již v rozhodné době akcentoval potřebu proporcionality zásahu do základních lidských práv a svobod osobě, již byl tento druh trestu ukládán, a co je podstatnější, činil tak s výslovným důrazem na možnosti nápravy pachatele, a to v kontrastu s předchozí úpravou, která soudu žádnou diskreci ohledně výměry tohoto druhu trestu neumožňovala. Obdobnou formulaci, jakou znal trestní zákon v době uložení trestu vyhoštění stěžovateli, obsahuje i § 80 odst. 2 trestního zákoníku v aktuálním znění. Z tohoto důvodu senát Ústavního soudu nepovažoval za nutný postup dle § 23 zákona o Ústavním soudu, neboť právní závěr vyslovený v nálezu sp. zn. III. ÚS 3101/13 se vztahoval k právní úpravě trestního zákona v časové působnosti do 31. 12. 1997, podle níž uložení trestu vyhoštění bylo automaticky na dobu neurčitou, a trestní zákon proto výslovně nekladal na obecné soudy u tohoto trestu před jeho uložení povinnost zvažovat možnosti nápravy pachatele.

25. Rovněž tehdejší a nynější případ výrazně odlišovala skutečnost, že zatímco v tehdejší věci se stěžovatel protiprávně na území České republiky vrátil a protiprávně se pokusil vytvořit důvod pro upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění dle § 350h odst. 4 trestního řádu ve spojení s § 80 odst. 3 trestního zákoníku, kterážto situace snahy těžít z vlastního protiprávního jednání byla tehdy pro Ústavní soud jedním z rozhodujících faktorů, v nynější věci stěžovatel trest zákazu vyhoštění zcela respektoval a žádná indicie nasvědčující opaku obecnými soudy zachycena nebyla.

26. Konečně v tehdejší věci Ústavní soud připustil, že další výkon trestu vyhoštění na dobu neurčitou může být za určitých výjimečných okolností i přes absenci výslovné právní úpravy předčasného ukončení tohoto trestu neústavní. Ústavní soud tyto své dřívější závěry nepopírá, ale naopak na ně navazuje s přihlédnutím k odlišnosti skutkových závěrů, z nichž obecné soudy v obou případech vycházely, a z odlišnosti právních úprav, které aplikovaly. Důvod pro postup dle § 23 zákona o Ústavním soudu tak v nyní posuzované věci neshledal.

27. Jakkoliv tak Ústavní soud připomíná, že u trestu vyhoštění, který zásadně nepředstavuje sám o sobě porušení žádného ústavně zaručeného základního práva či svobody (viz výše sub 16. a 17.), má zákonodárce při regulaci tohoto druhu trestu mnohem širší prostor pro diskreci [nálezu sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 9.], není tím nijak dotčena povinnost orgánů aplikujících právo, zde obecných soudů ukládajících tento trest v trestním řízení, respektovat výsledek této diskrece zákonodárce. Pokud tak stěžovateli byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou v době, kdy trestní zákon výslovně požadoval pro uložení tohoto trestu přihlédnutí k možnostem nápravy pachatele, znamená tato právní úprava odklon od předchozího upozaděni účelu trestu v podobě nápravy pachatele ve prospěch ochrany společnosti, jak tomu bylo do 1. 1. 1998 (viz výše sub 20.).

28. Náprava pachatele, včetně nápravy morální, je přitom jedním z hlavních účelů trestu, na nějž nelze v dualistickém systému trestních sankcí, který se v České republice ve vztahu k dospělým pachatelům uplatňuje (srov. KALVODOVÁ, Věra In: KRATOCHVÍL, Vladimír a kol., *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 548), nikdy zcela rezignovat a pro jeho resocializaci je třeba vytvořit vhodné podmínky (srov. NOVOTNÝ, Oto. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 297). V opačném případě by totiž již

nešlo o trest, ale o ochranné opatření, které usiluje toliko o odstranění či minimalizaci objektivně nazírané společenské škodlivosti pachatele, ale nepředpokládá jeho morální nápravu, neboť nutně nepředpokládá ani jakýkoliv jeho morální defekt.

29. Pro nápravu pachatele je přitom velmi důležitým faktorem naděje, kterou mu poskytuje možnost trest jednou zcela vykonat, napravit se a zařadit se zpět do společnosti jako její plnohodnotný člen, přičemž vedle resocializace (sc. nápravy morální i ve všech dalších ohledech) zde významnou roli hraje i expiace, tedy vytrpění a přijmutí újmy, která byla pachateli za spáchaný trestný čin uložena. Nejde tedy jen o nápravu odsouzeného v tom smyslu, že u něj dojde o odstranění rizika další trestné činnosti, ale rovněž o to, že odsouzený má naději na to, že jednoho dne za splnění určitých (byť i velmi přísných podmínek) jej společnost poté, co je naplněn i represivní účel trestu, přijme zpátky do svého středu.

30. Naděje na nápravu jako inherentní součást trestu přitom vyplývá i z judikatury ESLP (srov. rozsudek ESLP ze dne 23. 5. 2017 ve věci *Matiošaitis a další proti Litvě*, č. stížností 22662/13, 51059/13, 58823/13, 59692/13, 59700/13, 60115/13, 69425/13 a 72824/13, bod 180.). Obdobně konstatoval rovněž Ústavní soud např. u institutu podmíněného propuštění, že poskytuje odsouzeným perspektivu a naději, která je může motivovat k nápravě [srov. nálezný sp. zn. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. 1. 2017 (N 4/84 SbNU 69)].

31. Motivace odsouzeného pachatele k sebereflexi a nápravě je jedním z důvodů, proč je v členských státech Rady Evropy nepřijatelný trest odnětí svobody na doživotí bez jakékoliv možnosti předčasného ukončení v návaznosti na žádoucí chování odsouzeného (srov. k tomu např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 9. 7. 2013 ve věci *Vinter a další proti Spojenému království*, č. stížností 66069/09, 130/10 a 3896/10, bod 112.), neboť mimo jiné takový trest umožňuje držení napraveného odsouzeného ve výkonu trestu, aniž by proto byl jakýkoliv legitimní penologický důvod (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 4. 9. 2014 ve věci *Trabelsi proti Belgii*, č. stížnosti 140/10, bod 115.; rozsudek ESLP ze dne 24. 7. 2014 ve věci *Čalovskis proti Lotyšsku*, č. stížnosti 22205/13, bod 143.; rozsudek ESLP ze dne 25. 9. 2012 ve věci *Rrapo proti Albánii*, č. stížnosti 58555/10, bod 90.; či rozsudek ESLP ze dne 16. 4. 2013 ve věci *Aswat proti Spojenému království*, č. stížnosti 17299/12, bod 35.).

32. Takovým důvodem je přitom vedle např. represe a ochrany společnosti rovněž i rehabilitace odsouzeného (srov. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 1. 2017 ve věci *Hutchinson proti Spojenému království*, č. stížnosti 57592/08, bod 42.; či rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. 7. 2014 ve věci *Harakhiev a Tolumov proti Bulharsku*, č. stížností 15018/11 a 61199/12, bod 245.), která, je-li jí dosaženo, svědčí naopak pro ukončení výkonu trestu a aby tento mohl pokračovat, je třeba, aby proti tomuto důvodu působil jiný, který v konkrétním případě převáží.

33. ESLP rovněž ve své judikatuře poukazuje na současnou penologickou literaturu, v níž je podle něj rehabilitace, resp. resocializace jako účel trestu ve zcela obecné rovině zvlášť zdůrazňována (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 26. 4. 2016 ve věci *Murray proti Nizozemí*, č. stížnosti 10511/10, bod 70.), byť tím pochopitelně nelze nijak popřít legitimitu ostatních účelů trestu. I v sankčních politikách smluvních stran Úmluvy se tento trend projevuje (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 4. 11. 2007 ve

věci *Dickson proti Spojenému království*, č. stížnosti 44362/04, bod 75.). Tento názorový vývoj se odrazil i ve změně přístupu ESLP, který zvláště podtrhává význam potřeby vyvažovat mezi čistě punitivní (represivní) a rehabilitační složkou trestu (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 30. 6. 2015 ve věci *Khoroshenko proti Rusku*, č. stížnosti 41418/04, bod 121.). Reálná příležitost k nápravě je proto nutným prvkem jakéhokoli omezení svobody, jehož důvodem je ochrana společnosti (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 18. 9. 2012 ve věci *James, Wells a Lee proti Spojenému království*, č. stížností 25119/09, 57715/09 a 57877/09, bod 209.).

34. Nelze jistě opominout, že tyto právě prezentované závěry byly učiněny zejména vůči dlouhodobým či doživotním odsouzením k trestu odnětí svobody, která představují jednak zásah do osobní svobody, jednak i možné porušení zákazu mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestání, zatímco vyhoštění samo *per se* nepřípustný zásah do žádného ústavně zaručeného ani v Úmluvě zakotveného základního lidského práva či svobody nepředstavuje, neboť právo cizince na pobyt či návrat na území České republiky neexistuje.

35. Ignorovat však nelze ani skutečnost, že trest odnětí svobody a trest vyhoštění jsou jediné dva druhy trestu, u nichž trestní zákoník připouští, aby byly pachatelem vykonávány po zbytek jeho života. Oba tyto druhy trestu ve výměře na dobu neurčitou (resp. na doživotí u trestu odnětí svobody) výrazně akcentují represivní účel trestu v podobě negativní individuální prevence a eliminace pachatele na úkor jeho nápravy v podobě pozitivní individuální prevence. Součástí obou těchto trestů tedy musí být i prvek nápravy, jinak by šlo o tresty jen z čistě formalistického hlediska, nikoliv z hlediska podstaty tohoto pojmu (srov. výše sub 28.). Ústavní soud považuje za užitečné podotknout, že pro tuto podobnost hraje rozhodující roli skutečnost, že oba tyto druhy trestů (odnětí svobody i vyhoštění) jsou vykonávány kontinuálně v určitém čase, v němž na pachatele působí, a tedy mohou mít za následek jeho postupnou nápravu.

36. Tím a již zmíněnou skutečností, že trest odnětí svobody i trest vyhoštění lze uložit i na dobu kryjící se se zbytkem života odsouzeného, ovšem podobnost trestu odnětí svobody na doživotí a trestu vyhoštění na dobu neurčitou končí. Předně je třeba podotknout, že trest odnětí svobody na doživotí je nejpřísnějším trestem, jaký je možno podle trestního zákoníku uložit. Pro jeho uložení je třeba splnění zvláštních podmínek dle § 54 trestního zákoníku, které omezují jeho použitelnost jen na ty typově i konkrétně společensky nejškodlivější trestné činy, jimiž byla úmyslně způsobena smrt člověka, jakými jsou např. genocidium či vražda ve své nejpřísněji trestné kvalifikované skutkové podstatě, přičemž je možno jej uložit pouze tehdy, pokud takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku a uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.

37. Oproti tomu trest vyhoštění na dobu neurčitou není z hlediska trestných činů, za něž jeho uložení připadá v úvahu, zákonem nijak omezen, s výjimkou obecného odkazu na povahu a závažnost činu. Např. ve stěžovatelově případě byl tak uložen za trestný čin loupeže, při němž nedošlo k ublížení na zdraví, tedy za trestný čin, který sice nelze v žádném případě považovat za bagatelní, typově ani konkrétně však jeho společenská

škodlivost s trestnými činy, za něž lze uložit výjimečný trest odnětí svobody na doživotí, nesnese srovnání.

38. Trest odnětí svobody má rovněž v systému trestů zvláštní postavení (jde o trest univerzální, nejpřísnější atd.), pro něž nelze dělat libovolné paralely mezi ním a jinými druhy trestů. Podstatné je tedy z hlediska srovnání těchto dvou druhů trestu jen to, že i u nejpřísnější výměry nejpřísnějšího trestu, který lze fyzické osobě podle českého trestního práva uložit (tedy u výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí), má odsouzený naději na to, že vyvine-li dostatečné úsilí a splní-li konkrétní, byť velmi přísné podmínky, nebude muset tento trest vykonávat po celý zbytek života, a to v podobě možnosti žádat o podmíněné propuštění dle § 88 a § 89 trestního zákoníku. Podobnou možnost však trestní zákoník výslovně pro trest vyhoštění neobsahuje.

39. Trest vyhoštění přitom patří mezi tzv. zabraňovací tresty v užším slova smyslu, tedy takové, jejichž primárním účelem je znemožnit pachateli opakování trestné činnosti, ale které jsou, na rozdíl např. od trestu odnětí svobody, typicky ukládány jako tresty vedlejší (doprovází tedy trest hlavní, jejich samostatné uložení trestní zákoník předpokládá jen jako výjimku). Povaha trestu vyhoštění je nejbližší trestu zákazu pobytu a rovněž blízká trestům zákazu činnosti a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Všechny tyto druhy trestů umožňují, aby od výkonu jejich zbytku bylo podmíněně upuštěno po vykonání jejich poloviny (srov. § 90 trestního zákoníku). Horní hranice trestní sazby u všech těchto tří druhů trestů je podle trestního zákoníku deset let, tedy o podmíněné upuštění od výkonu jejich zbytku lze žádat nejpozději po pěti letech. Naopak u trestu vyhoštění možnost podmíněně upustit od zbytku jeho výkonu v trestním zákoníku zcela absentuje.

40. Trest vyhoštění je tak jediným trestem zabraňovací povahy v užším slova smyslu, který lze uložit i v přísnější výměře, tedy na dobu neurčitou, a u kterého současně podmíněné upuštění od výkonu jeho zbytku výslovně upraveno není. Právě tato výjimečnost je pro nynější věc klíčová. Závěry vyslovené v tomto nálezu tak nelze v žádném případě přenášet na jiné druhy trestů, ať již na takové, jejichž výkon je jednorázový (majetkové tresty, trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti); takové, jejichž povahou je náhrada krátkodobých trestů odnětí svobody (obecně prospěšné práce, domácí vězení); nebo dokonce na samotný trest odnětí svobody (viz výše sub 36.), včetně trestu odnětí svobody na doživotí, který má vlastní specifickou úpravu podmíněného propuštění.

41. S touto upřesňující výhradou má Ústavní soud vzhledem k výše uvedeným východiskům za to, že jelikož je jedním z kritérií pro uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou prognóza nápravy pachatele, tento druh trestu musí pachateli nápravu a rehabilitaci umožňovat, a tedy toto kritérium se nevyčerpává uložení tohoto trestu, ale naopak je z ústavněprávního hlediska relevantní i pro jeho výkon, neboť především v něm se náprava vzhledem ke kontinuální podobě tohoto výkonu může realizovat.

42. Jelikož trestněprávní předpisy považují prognózu nápravy pachatele za jedno z kritérií, jež musí soud zvažovat při ukládání trestu vyhoštění na dobu neurčitou, pak pokud by následně po uložení tohoto trestu již sledování či hodnocení nápravy pachatele nijak nezjišťovaly, ba dokonce by ani zjištěnou nápravu pachatele neumožňovaly jakkoliv

do výkonu tohoto trestu a jeho dalšího osudu promítnout, de facto, ale i de iure by kritérium nápravy v pojmu tohoto druhu trestu negovaly, a to navzdory jeho explicitnímu zakotvení přímo v textu trestního zákoníku. Tím by rovněž znemožnily natrvalo odsouzeným k tomuto trestu dosáhnout zahlazení odsouzení bez jakéhokoliv ohledu na jejich chování po uložení tohoto trestu, což lze rovněž považovat za velmi závažný, a přitom nedůvodný následek, jak ostatně vyplývá i z nyní posuzované věci, neboť právě zahlazení odsouzení ve svém trestním rejstříku se stěžovatel snaží dosáhnout.

43. Jelikož však možnost nápravy představuje inherentní součást tohoto druhu trestu, taková situace by mohla představovat porušení čl. 39 Listiny, podle nějž „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit,*“ neboť v takovém případě by bylo uloženo něco, co sice zákon formálně označuje jako trest, ve skutečnosti by však o trest z hlediska obsahu tohoto pojmu nešlo.

44. Z tohoto úhlu pohledu proto nemůže obstat ani argument stížnostního soudu, že deklarovaným stěžovatelovým primárním záměrem bylo dosáhnout výmazu záznamu o svém odsouzení ze Schengenského informačního systému, aby mohl cestovat do jiných zemí Evropské unie, zejména do Polska, čehož může stěžovatel docílit i bez toho, aby bylo jeho odsouzení k trestu vyhoštění v České republice zahlazeno. Toto řešení se však nijak nedotýká otázky, zda je další výkon trestu vyhoštění ve stěžovatelově případě stále přiměřeným legitimním zásahem do jeho ústavně zaručených základních lidských práv a svobod, či zda již jde o jejich porušení. Od této otázky nelze odhlédnout proto, že stěžovatel se právě zodpovězení této otázky před obecnými soudy různými způsoby domáhal; s jakým cílem tak činil, je lhostejno.

45. Jakkoliv přitom Ústavní soud neztrácí ze zřetele faktickou obtížnost získávání spolehlivých a dostatečných údajů o chování odsouzených po jejich vyhoštění do cizího státu (viz výše bod 16.), rovněž nemůže zůstat slepým ke skutečnosti, že v nyní posuzovaném případě nejen, že se obecné soudy s nedostatkem těchto údajů nepotýkaly, ale vzaly za prokázané, že stěžovatel od svého vyhoštění na Ukrajinu žil řádným životem, pouze jim tato skutečnost nepřišla jako dostatečná pro zahlazení stěžovatelova odsouzení. Obecné soudy rovněž nezjistily nic, co by nasvědčovalo tomu, že by stěžovatel z jakéhokoliv jiného důvodu byl i nadále pro Českou republiku bezpečnostním rizikem či zde jinak ohrožoval některý z obecných zájmů či její suverenity. Trest vyhoštění stěžovatel přitom vykonává nepřetržitě již déle než dvacet let, a tedy neopodstatněným se, přinejmenším na první pohled, nejeví ani závěr, že i jeho represivní účel mohl být ve stěžovatelově případě již naplněn.

46. Za těchto okolností Ústavní soud nemůže než konstatovat, že s přihlédnutím ke všem specifikům stěžovatelova případu je přinejmenším důvodná pochybnost, zda trest vyhoštění na dobu neurčitou stále vůči stěžovateli plní nějaký legitimní účel. Trvání na jeho dalším výkonu by tak mohlo být v rozporu se zásadou zákonnosti trestu dle čl. 39 Listiny. Naopak v nynějším případě nemohlo dojít k porušení svobody pobytu stěžovatele dle čl. 14 odst. 1 Listiny, neboť stěžovatel ani netvrdil, že by měl na území České republiky před spácháním činu, pro nějž byl odsouzen, povolen trvalý či dlouhodobý pobyt, a, jak zjistil Ústavní soud ze spisu, sám v průběhu trestního řízení uvedl, že tudy pouze projížděl.

47. Ústavní soud proto konkluduje, že odpověď na první otázku je kladná.

V.2. Ke druhé otázce

V.2.1. Obecná východiska

48. V doktríně i rozhodovací praxi trestního práva platí, že zahladit lze pouze odsouzení k takovému trestu, který již byl vykonán, resp. ohledně nějž nastal jiný právní důvod zániku práva státu na potrestání pachatele a jemu odpovídající povinnosti pachatele tento trest vykonat, např. prominutí trestu prezidentem republiky udělením milosti [srov. např. PŮRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1226; DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín, a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, k § 105 odst. 1, bod 2, čerpáno z: ASPI (právní informační systém); rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 1960, sp. zn. 1 Tz 58/59, Rt 21/1960; usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 8. 2005, sp. zn. 13 To 286/2005, Rt 10/2006 atd.].

49. K zahlázení odsouzení tak může dojít nejdříve v okamžiku, kdy byl trest vykonán či z jiného právního důvodu trvale zanikla povinnost pachatele jej dále vykonávat. Je však z povahy věci vyloučeno, aby tomuto okamžiku zahlázení odsouzení předcházelo. Proto neexistuje ani žádné ústavně zaručené základní právo na zahlázení odsouzení předtím, než zanikne povinnost odsouzeného trest vykonávat.

50. Trest vyhoštění na dobu neurčitou lze přitom toliko vykonávat, ale nikoliv vykonat, neboť jeho výměra se shoduje se zbytkem života odsouzeného. Proto jej nelze ani zahladit v návaznosti na jeho výkon [srov. DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín a kol., *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, k § 80, bod 6, citováno dle: ASPI (právní informační systém); PŮRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 990nn]. Teorie i praxe sice zahlázení trestu vyhoštění na dobu neurčitou připouští (srov. např. GRIVNA, Tomáš; VANDUCHOVÁ, Marie. K problematice zahlázení odsouzení. In: *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, čerpáno z: www.beck-online.cz), nicméně v souladu s výše uvedenou nemožností tento trest vykonat v zásadě jen v případech, kdy povinnost odsouzeného tento trest zanikla jiným způsobem, např. milostí či promlčením výkonu trestu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2000, sp. zn. 7 Tz 173/99, Rt 50/2000).

V.2.2 Aplikace obecných východisek na nynější věc

51. Ústavní soud s ohledem na východiska popsaná v části V.2.1. tohoto nálezu konstatuje, že byť obecné soudy ve svých napadených rozhodnutích připustily, že by snad stěžovatel supererogací ve svém občanském životě mohl naplnit podmínky pro mimořádné zahlázení svého odsouzení dle § 105 odst. 3 trestního zákoníku, aplikace tohoto ustanovení je vyloučena proto, že stěžovatelova povinnost trest vykonávat dosud nezanikla. Ústavní soud se proto nemohl ztotožnit ani s námitkou 2), specifikovanou výše sub 11., neboť i kdyby stěžovateli dal za pravdu v tom, že míra jeho sebereflexe odůvodňuje naplnění předpokladu velmi dobrého chování dle § 105 odst. 3 trestního zákoníku, přesto by aplikace tohoto ustanovení v úvahu nepřicházela.

52. Na druhou otázku proto Ústavní soud odpovídá záporně, a tedy nebude se dále zabývat ani třetí otázkou. Vzhledem k tomu, že obecné soudy svým nesprávným výkladem § 105 odst. 3 trestního zákoníku zavdaly stěžovateli důvod se domnívat, že právě žádost o zahlazení odsouzení je způsobilým prostředkem k dosažení jeho cíle, považoval by však Ústavní soud za přepjatý formalismus a zjevné zřeknutí se své role orgánu ochrany stěžovatelových ústavně zaručených základních lidských práv a svobod, pokud by se spokojil s tímto konstatováním a dále se stěžovatelovou věcí nezabýval.

53. Je totiž zjevné, že stěžovatel se ocitl v bludném kruhu, k čemuž přispěl i přístup obecných soudů. Ústavní soud dílčím způsobem shrnuje podstatné okolnosti nynějšího případu:

- stěžovatel vykonává trest, který až do konce svého života nemůže vykonat;
- obecné soudy zamítly jeho žádost o upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu s tím, že tak lze rozhodnout jen při splnění některého z důvodů dle § 80 odst. 3 trestního zákoníku;
- stěžovatel takový důvod v zásadě nemůže naplnit, pokud chce dále respektovat uložený trest vyhoštění;
- obecné soudy stěžovatele utvrdily v procesním postupu, který zjevně k jím kýženému cíli nemohl vést;
- v žádném z dílčích řízení iniciovaných stěžovatelem v rámci vykonávacího řízení obecné soudy nepřezkoumávaly nápravu stěžovatele a potažmo naplnění účelu trestu vyhoštění na dobu neurčitou v jeho případě, ačkoliv závěr, že tento trest již ve vztahu ke stěžovateli žádný legitimní účel nenaplnuje, nelze dopředu hodnotit jako zjevně bezdůvodný či nepodložený.

54. Za těchto okolností, zejména pro nesprávnou argumentaci obecných soudů, která ve stěžovateli vyvolala mylnou představu, že může dosáhnout zahlazení odsouzení k trestu vyhoštění na dobu neurčitou již v průběhu výkonu tohoto trestu Ústavní soud z hlediska efektivní ochrany stěžovatelových ústavně zaručených základních práv a svobod považoval za nezbytné odpovědět i na čtvrtou otázku, neboť se nemohl spokojit s výsledkem, že při kladné odpovědi na první otázku a záporné odpovědi na druhou otázku by byl předmět řízení o stěžovatelově ústavní stížnosti vyčerpán jenom proto, že stěžovatel napadl toliko rozhodnutí vydaná obecnými soudy v řízení o jeho žádosti o zahlazení odsouzení, aniž by stěžovateli i obecným soudům naznačil, jaký postup je přinejmenším hypoteticky způsobilý k dosažení cíle, který si stěžovatel vytkl.

55. Ústavní soud totiž podotýká, že obecné soudy v nynější věci i v předchozím dílčím řízení o žádosti stěžovatele o upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění postupovaly z hlediska podústavního práva *secundum et intra legem* při respektu k ustálenému výkladu relevantních ustanovení trestního řádu i trestního zákoníku, což jim nelze v žádném případě vytýkat či dokonce vyčítat. Má-li někdo zažitý způsob výkladu práva v otázce výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou změnit ústavně konformním způsobem, měl by to být v prvé řadě právě Ústavní soud.

V.3. Ke čtvrté otázce

V.3.1. Obecná východiska

56. Jak bylo zmíněno výše sub 39., platná a účinná právní úprava trestního práva hmotného ani procesního neobsahuje zvláštní postup podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění, a to na rozdíl od trestů zákazu činnosti, zákazu pobytu a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, které jsou mu svou povahou blízké.

57. Absence podmíněného upuštění od výkonu trestu vyhoštění na neurčito či jiná možnost předčasného a trvalého ukončení výkonu tohoto trestu pro dosažení nápravy pachatele přitom není pravou mezerou v zákoně, ale úmyslem zákonodárce, neboť za ní stojí racionální důvod spočívající v obtížnosti a v některých případech nemožnosti dohlížet na chování odsouzeného po jeho vyhoštění v cizím státě, a tedy i posuzovat jeho nápravu (viz výše sub 16.).

58. U trestu vyhoštění ať již ukládaného v alternativě trestní sazby jednoho roku až deseti let, nebo v alternativě doby neurčité, trestní řád výslovně předepisuje pouze možnost přerušit z důležitých důvodů dle § 350h odst. 1 trestního řádu či od jeho výkonu nebo výkonu jeho zbytku upustit dle § 350h odst. 4 trestního řádu. Ten stanoví: *„Od výkonu trestu vyhoštění nebo jeho zbytku soud upustí, jestliže po vyhlášení rozsudku, kterým byl tento trest uložen, nastaly skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit. Je-li odsouzený ve vyhošťovací vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, vyrozumí předseda senátu o pravomocném upuštění od výkonu trestu vyhoštění příslušnou věznicí.“*

59. Skutečnostmi, pro které trest vyhoštění nelze uložit, se tradičně rozumí okolnosti uvedené v § 80 odst. 3 trestního zákoníku, resp. za předchozí právní úpravy uvedené v § 57 odst. 3 trestního zákona (srov. k tomu např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 3969/17 ze dne 27. 2. 2018; usnesení sp. zn. IV. ÚS 2316/17 ze dne 19. 9. 2017; usnesení sp. zn. I. ÚS 101/19 ze dne 26. 2. 2019; usnesení sp. zn. I. ÚS 3475/16 ze dne 25. 4. 2017, bod 18; usnesení sp. zn. IV. ÚS 1088/19 ze dne 14. 5. 2019, bod 12; aj.).

V.3.2. Aplikace obecných východisek na nynější věc

60. Ústavní soud si na jedné straně uvědomuje důvody, které zákonodárce vedly k tomu, že předčasné ukončení výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou pro nápravu odsouzeného neumožňuje, na druhé straně však přihlíží k tomu, že tyto důvody nejsou vždy ve všech případech odsouzených k této variantě trestu vyhoštění automaticky dány. V nyní posuzovaném případě obecné soudy totiž bez důkazních obtíží dospěly k závěru, že stěžovatel po dobu dvaceti let žil řádným životem. Úplné vyloučení reflexe nápravy pachatele v podobě předčasného ukončení výkonu tohoto trestu je za těchto okolností i z hlediska účelu absence této možnosti nedůvodné, byť jinak je důvod této absence racionální a legitimní.

61. Vůči stěžovateli při zohlednění konkrétních okolností jeho případu, které jsou spíše výjimečné (dostupnost spolehlivých informací o jeho chování po vyhoštění, závěr obecných soudů, že stěžovatel vedl po dlouhou dobu řádný život, skutečnost, že nebylo zjištěno, že by stěžovatel trest vyhoštění nerespektoval či se pokoušel účelově vytvořit

dodatečně důvod znemožňující uložení tohoto trestu dle § 80 odst. 3 trestního zákoníku, nezjištění jakékoliv hrozby pro obecné zájmy v České republice ze strany stěžovatele) tak Ústavní soud považuje nemožnost předčasně ukončit výkon tohoto trestu a nemožnost hodnotit nápravu pachatele, již sám trestní zákoník u tohoto druhu trestu předpokládá, za možné porušení jeho práva na zákonný trest dle čl. 39 Listiny.

62. Ústavní soud přitom nemohl přehlédnout, že ačkoliv se § 350h odst. 4 trestního řádu tradičně vykládá (viz výše sub 59.) tak, že odkazuje k důvodům zabraňujícím uložení trestu vyhoštění dle § 80 odst. 3 trestního zákoníku, schází v něm výslovný odkaz (či i jen nezávazná odkazující poznámka pod čarou) na toto ustanovení a ani doslovné znění neobsahuje stejnou formulaci (§ 350h odst. 4 trestního řádu používá obrat „*skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit*“, § 80 odst. 3 trestního řádu je textován tak, že „*soud trest vyhoštění neuloží*“). *A priori* proto extenzivní interpretace ustanovení § 350h odst. 4 trestního řádu tak, že okruh okolností, pro něž nelze trest vyhoštění uložit, je širší než okruh okolností, pro něž soud tento trest neuloží, vyloučena není.

63. To ostatně připustil Ústavní soud již dříve, neboť kromě důvodů dle § 80 odst. 3 trestního zákoníku za mimořádný důvod pro upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění na dobu neurčitou označil např. i zdravotní stav odsouzeného či humanitární situaci ve státě, kde stěžovatel pobývá [srov. nálezný sp. zn. III. ÚS 3101/13 ze dne 18. 9. 2014 (N 171/74 SbNU 481), bod 19.].

64. Za tohoto stavu právní úpravy tak je nutno § 350h odst. 4 trestního řádu ústavně konformně interpretovat tak, že za skutečnost, pro niž nelze trest vyhoštění na dobu neurčitou uložit a která nastala po vyhlášení rozsudku (viz výše bod 58.), lze považovat i zjištění, že pachatel se napravil, nadále nepředstavuje jeho pobyt na území České republiky bezpečnostní hrozbu, neohrožuje suverenitu České republiky ani nevytváří riziko pro jiný obecný zájem a i represivní účel trestu již byl naplněn. Kdyby totiž bylo známo již při ukládání trestu vyhoštění, že k nápravě pachatele i k naplnění represivního účelu trestu by postačovalo uložení tohoto trestu v časově omezené variantě (tedy nejvýše na deset let), zásada přiměřenosti (srov. § 37 odst. 2 trestního zákoníku), která představuje základní pilíř pro ukládání trestních sankcí, by uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou zamezovala. Nic přitom nebrání obecným soudům ani v tom, aby v takových případech nejprve výkon trestu vyhoštění na dobu neurčitou přerušily dle § 350h odst. 1 trestního řádu, který takový postup umožňuje z „*důležitých důvodů*“, jejichž výklad ve shora nastíněném smyslu nelze ani považovat za extenzivní, neboť jde záměrně o neurčitý pojem s potenciálně velmi širokým obsahem, a teprve po určité době, pokud naznaží, že mimořádné okolnosti konkrétního případu takový závěr odůvodňují, od výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou upustily dle § 350h odst. 4 trestního řádu s konečnou platností.

65. Ústavní soud si je vědom toho, že u všech ostatních druhů trestů, které připouští předčasné ukončení pro nápravu pachatele, se pro podmíněné upuštění od výkonu jejich zbytku (či pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) vyžaduje, aby pachatel nejprve vykonal určitou část daného trestu. Tento požadavek je legitimní, neboť jednak teprve po určité takto stanovené minimální době, po niž pachatel musí trest vykonat, lze předpokládat, že trest již vůbec mohl mít na pachatele nápravný účinek, resp. že teprve po této době je důvodné takový účinek zkoumat, jednak náprava, jak uvedeno

výše, není jediným účelem trestu, a tedy teprve po určité době lze konstatovat, že již mohly být naplněny i všechny ostatní účely trestu, zejména ten represivní, a tedy teprve po odpykání takové minimálně stanovené doby trestu lze upřednostnit nápravný účel do té míry, že za splnění dalších okolností soud může dokonce od výkonu zbytku tohoto trestu podmíněně upustit. I pokud totiž ještě nebyl naplněn jiný, zejména represivní účel trestu, nelze konstatovat, že by další výkon takového trestu již nenaplňoval žádný penologický účel.

66. Ústavní soud přitom žádnou takovou minimální délku paušálně stanovit nemůže, neboť tím by již vybočil z mezí ústavněkonformního výkladu § 350h trestního řádu, a vytvořil by právní normu, již dosud právní řád neobsahoval. Překročil by tím meze svých pravomocí, neboť by si *nota bene* v senátním nálezu osoboval pravomoci zákonodárce. V nynějším případě však doba, po níž stěžovatel žil podle zjištění obecných soudů řádným životem (cca 20 let) je natolik dlouhá, že přinejmenším na první pohled nelze bezpečně uzavřít, že trest vyhoštění na dobu neurčitou ještě nemohl splnit svůj represivní účel, ani proto tak Ústavní soud nemohl nynější ústavní stížnost odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost. Ústavní soud však nemůže jakkoliv předjímat hypotetický výsledek takového posouzení ve stěžovatelově případě.

67. Soudu, který bude zvažovat žádost o upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění na dobu neurčitou podle východisek formulovaných výše sub 64., tak nelze bránit v tom, aby vzal do úvahy i to, zda již tento trest splnil i další účely trestu, především účel represivní, tedy zda si odsouzený již odpykal tento trest v takové minimální délce, že jím již byl dostatečně potrestán, a aby žádosti o upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu či o jeho přerušeni nevyhověl dříve, než se tak stane, a to i kdyby nápravu odsouzeného již vzal za prokázanou. Tuto minimální délku musí však soud posoudit sám individuálně v každém konkrétním případě, z podstaty věci však tato musí být stanovena konkrétním časovým údajem (počet let či měsíců). Jak totiž již bylo uvedeno výše sub 39., zákonodárce u ostatních zabraňujících druhů trestů v užším slova smyslu stanovuje § 90 trestního zákoníku jako minimální délku jejich výkonu, po níž je možno žádat o podmíněně upuštění od výkonu jejich zbytku, polovinu výměry, v níž byly tyto tresty konkrétně uloženy. Toto ustanovení zde proto nelze analogicky využít, neboť polovina z neurčité doby není vyjádřitelná konkrétním časovým údajem.

68. Ústavní soud takto odpovídá na čtvrtou otázku, ačkoliv neztrácí ze zřetele skutečnost, že toto řešení není ideální a fakticky supluje záměrnou absenci právní úpravy podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění na dobu neurčitou. Jak však Ústavní soud demonstroval již výše (viz sub 60.), důvody této záměrné absence se nevztahují *en bloc* na všechny případy, a tedy tato může být pro některé odsouzené v nepřiměřené, a proto nelegitimní kolizi s jejich ústavně zaručenými základními právy a svobodami. Právě v těchto případech přitom orgány veřejné moci, zejména Ústavní soud, nemohou na ochranu těchto ústavně zaručených základních lidských práv a svobod jednotlivců rezignovat jen z důvodu absence výslovné úpravy, ale musí hledat, zda právní úprava nenabízí takovou možnost ústavně konformní interpretace, která je v souladu s obecně uznávanými metodami právního výkladu a současně umožní takovou ochranu jednotlivci poskytnout.

69. Z tohoto důvodu tak Ústavní soud zvolil řešení nastíněné výše sub 64. až 67., nicméně učinil tak s plnou sebereflexí, že toto řešení je pouze nejméně špatným ze všech do úvahy připadajících špatných řešení. Za optimální řešení by Ústavní soud považoval, pokud by zákonodárce využil širokého prostoru k diskreci, který mu ústavní pořádek v této oblasti popřává (viz výše sub 27.), a vytvořil takovou úpravu (podmíněného) upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění na dobu neurčitou, která by na jedné straně vylučovala možnost takového upuštění paušálně i v případech, v nichž by byl dostatek relevantních a spolehlivých informací o chování odsouzeného po realizaci vyhoštění, který vykonával tento trest po dostatečně dlouhou dobu a konkrétní okolnosti jeho případu by svědčily pro závěr, že další výkon trestu vyhoštění by postrádal jakýkoliv legitimní účel, na straně druhé by znemožňovala odsouzeným dosáhnout (podmíněného) upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu jen proto, že se nedaří takové informace ze země, v níž odsouzený pobýval, získat.

70. Jedině zákonodárce má rovněž pravomoc vytvořit takovou právní úpravu, která bude dostatečně jasně a předvídatelně vyvažovat pozitivně i negativně preventivní účel trestu s účelem represivním, včetně stanovení minimální délky výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou, po němž by o (podmíněné) upuštění o výkonu jeho zbytku bylo možno vůbec žádat.

71. Ústavní soud tímto částečně reviduje svůj dřívější právní názor vyslovený v usnesení sp. zn. I. ÚS 732/19 ze dne 16. 4. 2019, podle nějž je výčet důvodů pro upuštění od výkonu trestu vyhoštění taxativní a není možno jej žádným způsobem rozšiřovat. Tento závěr byl ostatně již dříve v rozporu se závěrem vysloveným v nálezu sp. zn. III. ÚS 3101/13 (viz výše bod 63.). Z tohoto obecného závěru je tak třeba připustit výjimky.

VI. Závěr

72. Vzhledem k vymezení předmětu řízení o nynější ústavní stížnosti Ústavní soud nemohl posuzovat obsah rozhodnutí obecných soudů o žádosti stěžovatele o upuštění od výkonu zbytku trestu vyhoštění na dobu neurčitou (viz výše sub 4.) a napadená rozhodnutí zrušit nemohl, neboť stěžovatel nemohl dosáhnout zahlazení odsouzení k trestu vyhoštění na dobu neurčitou dříve, než jeho povinnost tento trest vykonávat zanikla. Nosným právním názorem Ústavního soudu vysloveným v tomto nálezu však je, že pokud stěžovatel v budoucnu podá žádost o upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu, nemohou ji obecné soudy zamítnout jen s odkazem na nenaplnění žádného důvodu dle § 80 odst. 3 trestního zákoníku, ale musí se jí zabývat v intencích formulovaných Ústavním soudem výše sub 64. až 67. Výsledek rozhodnutí o takové potenciální žádosti stěžovatele nepřísluší Ústavnímu soudu *in concreto* v tuto chvíli jakkoliv předjímat.

73. Protože Ústavní soud neshledal ústavní stížnost zjevně neopodstatněnou, ale zároveň jí nemohl vyhovět, neboť napadenými rozhodnutími obecných soudů k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele nedošlo, rozhodl o návrhu mimo ústní

jednání a bez přítomnosti účastníků dle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu tak, že ústavní stížnost zamítl.

VII. *Obiter dictum*

74. Ústavní soud považuje za užitečné jako *obiter dictum* zmínit i širší kontext nyní posuzované věci. Jakkoliv ústavní stížností nebyl napaden i odsuzující rozsudek, a tedy Ústavní soud jeho obsah nemohl přezkoumávat, je zřejmé, že primárním problémem bylo vůbec samo uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou. Právě v okamžiku ukládání tohoto trestu ve výměře na dobu neurčitou by tak měly obecné soudy velmi pečlivě v souladu se všemi požadavky ukládání trestních sankcí dle § 37 až § 39 trestního zákoníku ve spojení s § 80 odst. 1 a 2 trestního zákoníku tak, aby uložení tohoto trestu ve výměře na dobu neurčitou bylo vyhrazeno skutečně jen případům, kdy kritéria posuzování obsažená v těchto ustanoveních uložení dávají bezpečný podklad pro závěr, že uložení tohoto trestu v trestní sazbě jednoho roku až deseti let nepostačuje.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 3. prosince 2019

Josef Fiala
předseda senátu

Právní věty:

I. Jelikož trestněprávní předpisy považují prognózu nápravy pachatele za jedno z kritérií, jež musí soud zvažovat při ukládání trestu vyhoštění na dobu neurčitou, pak pokud by následně po uložení tohoto trestu již sledování či hodnocení nápravy pachatele nijak nezjišťovaly, ba dokonce by ani zjištěnou nápravu pachatele neumožňovaly jakkoliv do výkonu tohoto trestu a jeho dalšího osudu promítnout, *de facto*, ale *i de iure* by kritérium nápravy v pojmu tohoto trestu negovaly, a to navzdory jeho explicitnímu zakotvení. Taková situace by mohla představovat porušení čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

II. Aby k porušení čl. 39 Listiny základních práv a svobod v takové situaci nedošlo, je třeba pojem skutečnosti, pro niž nelze trest vyhoštění na dobu neurčitou uložit a která nastala po vyhlášení rozsudku dle § 350h odst. 4 trestního řádu, vykládat tak, že ji může představovat i zjištění, že pachatel se napravil, nadále nepředstavuje jeho pobyt na území České republiky bezpečnostní hrozbu, neohrožuje suverenitu České republiky ani nevytváří riziko pro jiný obecný zájem a i represivní účel trestu již byl naplněn. Nic přitom nebrání obecným soudům ani v tom, aby v takových případech nejprve výkon trestu vyhoštění na dobu neurčitou přerušily dle § 350h odst. 1 trestního řádu, a teprve po této době, pokud naznají, že okolnosti konkrétního případu takový závěr odůvodňují, od výkonu trestu vyhoštění na dobu neurčitou upustily dle § 350h odst. 4 trestního řádu s konečnou platností.

III. Odsouzení k trestu vyhoštění na dobu neurčitou nelze zahladit postupem dle § 105 odst. 3 trestního zákoníku, dokud nezanikla povinnost odsouzeného tento trest vykonávat. Žádné ústavně zaručené základní právo na zahlázení odsouzení před zánikem této povinnosti neexistuje.